

IN MEMORIAM GERMÀ COLÓN

Rafael Alemany Ferrer

Universitat d'Alacant

El 22 de març del 2020, ens deixà Germà Colón Domènech, l'il·lustre filòleg de Castelló de la Plana (1928), la personalitat i obra del qual, com a romanista de primer orde i com a mecenes generós —donà la seua biblioteca particular, amb uns vintmil volums, a la Universitat Jaume I—, gaudeix d'una indiscutible projecció internacional. Després de llicenciar-se en Filologia Romànica per la Universitat de Barcelona (1951) i d'obtenir-ne el doctorat per la Complutense de Madrid (1952), inicià la seua activitat acadèmica com a ajudant de Gramàtica Històrica Espanyola en la mateixa universitat on s'havia llicenciat (1951-53). Aviat, però, amb estades d'estudi com a becari a Lovaina (1952) i Zuric (1953), on conegué romanistes importants com Sever Pop, començà a evidenciar una decidida vocació europea que, el 1954, el dugué a incorporar-se, de la mà del filòleg suís Walther von Wartburg, en qualitat de lector d'espanyol a la Universitat de Basilea, de la qual va ser catedràtic de Filologia Iberoromànica durant trenta anys (1967-1997). Aquest càrrec el compatibilitzà amb el de professor associat en la Universitat d'Estrasburg (1968-1972) i en la Universitat Autònoma de Barcelona (1973-74, just l'any acadèmic en què jo hi feia el penúltim curs de la llicenciatura en Filologia Hispànica). En aquesta mena d'«exili» físic del seu país rau una bona part de la grandesa de la trajectòria científica de Colón, ja que, allunyat de les fastigoses batalles endèmiques al voltant del valencià pròpies de la seua terra d'origen, va poder desenvolupar la seua valuosa obra sense cap altra passió que la inherent a l'estricta activitat científica.

La seua vasta bibliografia abraça l'estudi d'aspectes varis de la filologia —lexicològics i lexicogràfics, principalment— catalana, espanyola, francesa, occitana i italiana, en els quals sempre es beslluma l'empremta d'una solvent metodologia positivista —herència del mestratge de Felip Mateu i Llopis, Josep M. de Casacuberta, Martí de Riquer, Antoni M. Badia i Margarit o Walther von Wartburg—, així com una hàbil destre-

sa a l'hora d'aplicar les estratègies d'anàlisi pròpies de la lingüística contrastiva. Així ho palesa el conjunt de la seua obra i, molt especialment, els seus llibres *El léxico catalán en la Romania* (1976), *La llengua catalana en els seus textos* (1978), *Panorama de la lexicografia catalana* (1986), *Problemes de la llengua a València i als seus voltants* (1987), *El español y el catalán, juntos y en contraste* (1989), *Estudis de filologia catalana i romànica* (1997), *Para la historia del léxico español* (2002), *De Ramon Llull al Diccionari de Fabra. Acostament lingüístic als monuments de les lletres catalanes* (2003), *Origen i història del lèxic català* (2014) i *Vocabulari castellonenc* (2015), als quals encara cal afegir l'arreglada d'alguns treballs, publicats inicialment entre 1949 i 1985, que acaben de ser reeditats per Maria Pilar Perea en el llibre *Germà Colón Domènech al Butlletí de la Societat Castellonenca de Cultura. Articles i notes (1949-1985)* (2020).

Un capítol a part el constitueixen les seues acurades edicions —algunes de caràcter facsimilar amb un estudi propi o col·laboratiu— de textos antics no literaris: *Llibre d'hores* (1960), els nou volums dels *Furs de València* (1970-2002), amb la col·laboració inicial d'Arcadi Garcia, *Elio Antonio de Nebrija, Diccionario latino-español (Salamanca 1492)* (1979), els tres volums del *Llibre del Consolat de Mar* (1981-1987), reeditats en un sol volum el 2001, *Elio Antonio de Nebrija, Gabriel Busa, Diccionario latín-catalán y catalán-latín* (1987) i *Joan Esteve, Liber Elegantiarum* (1988). A més a més, Germà Colón és autor d'un centenar i mig d'articles publicats en llibres miscel·lanis, en grans obres de referència —*Französisches Etymologisches Wörterbuch*, *Gran Enciclopèdia Catalana*, *Enciclopedia Lingüística Hispánica...*— i, especialment, en les més prestigioses revistes de l'àmbit romànic com *Orbis* [Louvain], *Estudis Romànics* [Barcelona], *Revista de Filología Española* [Madrid], *Zeitschrift für romanische Philologie* [Halle-Tübingen], *Boletim de Filologia* [Lisboa], *Revue de Linguistique roman* [París], *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* [Barcelona], *Vox Romanica* [Bern], *Archiv für das Studium der neueren Sprachen und Literaturen* [Eberfeld-Braunschweig], *Revista Española de Lingüística* [Madrid]..., així com en altres de més locals com

el *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura* [Castelló de la Plana] o la *Revista Valenciana de Filologia* [València].

Colón va ser membre de la Real Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, de l'Institut d'Estudis Catalans, de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana i del Consell Valencià de Cultura, així com membre corresponent de la Real Academia Española. Per altra part, al llarg de la seua dilatada vida, es va fer creditor d'importants distincions, com el Premi Prat de la Riba de l'Institut d'Estudis Catalans (1979), el Premi de la Crítica Serra d'Or en edició d'obra catalana (1982), el Premi Valencià de l'Any de la Fundació Huguet (1982), la Creu de Sant Jordi (1985), el Premi Sanchis Guarner de la Fundació Jaume I (1987), el Premi de Literatura de la Generalitat de Catalunya (1987), el Premi d'Honor de les Lletres Valencianes (1988), la Gran Cruz de Alfonso X el Sabio (1999), la Medalla d'Honor de la Xarxa Vives d'Universitats (2014), la Medalla d'Honor de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (2016) i els doctorats *honoris causa* per les Universitats de València (1984), d'Alacant (1990), Jaume I (1993), Autònoma de Barcelona (2003) i Complutense de Madrid (2007).

L'any 1990, sota el meu mandat com a director de l'antic Departament de Filologia Catalana, Estudis Àrabs i Islàmics i Filologia Francesa —del qual nasqué l'actual de Filologia Catalana— de la Universitat d'Alacant, acordàrem proposar a la Junta de Govern de la institució el nomenament com a *doctor honoris causa* del professor Germà Colón. La iniciativa no era arbitrària, perquè l'insigne filòleg, a més de gaudir d'un prestigi internacional del qual anava a beneficiar-se la nostra Universitat, sintetitzava de manera emblemàtica els sabers de les tres àrees científiques que integraven el nostre Departament. En efecte, Colón, al llarg de la seua fecunda trajectòria, havia estudiat diversos aspectes filològics relacionats amb el català, el francès i l'occità, entre altres llengües neolatines, però, a més, havia fet incursions freqüents al voltant de la influència de l'àrab en les llengües romàniques. Va ser així com, el 24 d'octubre del 1990, l'il·lustre romanista, apadrinat per mi mateix, va rebre aquesta màxima distinció honorífica universitària en una solemne cerimònia acadèmica presidida pel malaguanyat rector Ramón Martín Mateo.

Tot i que jo coneixia Colón des de temps enrere, sobretot bibliogràficament, i havíem coincidit en uns quants congressos, va ser l'esdeveniment d'Alacant el que propicià que nasquera entre nosaltres una amistat, càlida, estimulante i enriquidora. El 1991, retornà a la Universitat d'Alacant com a ponent invitat del *Desé Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, del Comité Organitzador del qual Joan Fuster i jo fórem president i secretari, respectivament. Els anys 2008 i 2013, per invitació dels professors Germà Colón i Tomàs Martínez, vaig publicar un parell d'aportacions meues en sengles volums, editats el primer per tots dos i el segon només per Colón, sobre la figura de Jaume I, l'un, i sobre els escriptors valencians del s. XV, l'altre. Al seu torn, el 2008, Germà Colón tingué la gentilesa de prologar el *Diccionari del lèxic de les poesies d'Ausiàs March*, dut a terme per un equip de filòlegs de la Universitat d'Alacant coordinats per qui subscriu aquestes ratlles. El 2013, ja connectat a un subministrador portàtil d'oxigen, acceptà presidir el tribunal de la tesi doctoral d'Eduard Baile, *Diccionari específic dels substantius i dels adjectius del 'Tirant lo Blanc'*, feta sota la meua direcció. I, finalment, el 2014, vaig tenir la satisfacció de prologar el que, si no vaig errat, seria el seu penúltim llibre. Són només algunes de les fites —les que em concerneixen més directament— que certifiquen a bastament la estreta relació de l'insigne romanista amb la nostra Universitat.

Mai no agrairé prou a l'atzar que em brindara l'oportunitat de conèixer de prop el professor Colón, la seua lucidesa filològica i vital, la seua vasta cultura més enllà dels límits estrictes del seu camp de treball, el seu antixovinisme pregon, la seua sornegueria, el seu humor càustic i intel·ligent, la seua llengua esmolada..., però, sobretot, que m'atorgara el privilegi impagable de gaudir de la seua amistat, de la seua complicitat en més d'un negoci acadèmic, de la seua estima i de la seua consideració.

Des del Departament de Filologia Catalana de la Universitat d'Alacant, pel qual tanta admiració sentia Germà Colón, se li ofereix ara aquest monogràfic d'*Ítaca. Revista de Filologia*, com a homenatge merescut i ben oportú a la seua rica obra filològica, a la seua suggestiva personalitat científica i humana i, com no, als seus lligams acadèmics i afectius amb la nostra benemèrita institució.